

Naturvårdsverket
Att. Anette Björlin

Synpunkter på rapporten Beskrivning, kartläggning och analys av Sveriges vatten – sammanfattande rapport, daterad 2005-02-02

Skogsindustrierna ger härmed synpunkter på Naturvårdsverkets utkast till EU-rapport avseende ramdirektivet för vatten.

Rapporten är i nuvarande skick ofullständig, flera avsnitt saknas, vilket innebär att resultaten som beskrivs är preliminära. Det finns annonserade avsnitt som vi ber att få återkomma till, då de finns i mer slutlig form.

Allmänt

En grundläggande aspekt, som över huvud taget inte omnämns, är den goda tillgången på vatten av bra kvalitet som finns i Sverige. En norrlandsälv går inte att jämföra med en flod på den europeiska kontinenten. En allmän men utförlig beskrivning om tillgång, användning och hantering av vatten i vårt land bör inleda hela rapporten.

Den nationella strategin för rapporteringen har vi inget att invända mot, eftersom det inte varit möjligt att nå högre detaljeringsgrad beroende på förseningar i processen med inrättandet av den nya vattenmyndigheterna.

Det påpekas att förankringen av underlagsdata har varit begränsad. Informationen har enligt vår mening inte heller varit tillräcklig under arbetets gång. Skogsindustrin är en viktig aktör bland intressenterna och kan bidra med en mångårig kunskap om kemisk och biologisk karakterisering av vattenmiljöer. Den kunskapen bör tas tillvara, det gynnar såväl miljön som samhället i stort.

Kapitel 2 Beskrivning och kartläggning av Sveriges vatten

2.1.1 Indelning av vattenförekomster

Uppfattningen, att indelningen av vattenförekomster är preliminär och kan förbättras, generaliseras eller förfinas till lämplig nivå för att kunna utforma miljöövervakningsprogram och åtgärdsprogram, bedöms vara riktig mot bakgrund av vad som varit möjligt inom bestämd tidsram.

Identifieringen av vattenförekomster kan för detta ändamål accepteras. Revideringar måste dock göras så att det passar våra recipienter. Som redan påpekats, så har industrin en avsevärd kunskap som skulle kunna ställas till förfogande.

Stockholms inre vatten avskiljs som övergångsvatten. Det är svårt att se logiken i detta beslut. Vad skiljer detta område från andra stora flodmynningar med skärgård i Östersjön?

2.1.2 Indelning av ytvatten i olika typer

Syftet med typindelningen är att avgränsa och fastställa referensvärden för likartade sjöar, vattendrag, kustvatten och vatten i övergångszon som utgångspunkt för bedömning av vattenförekomstens status. Hade det då inte varit logiskt att först presentera typindelningen, därefter indelning i vattenförekomster?

Något bör sägas om de problem som uppstår eftersom vi inte kan avgränsa övergångsvatten. Det kan bli svårt att nå syftet då det kommer att visa sig nästan omöjligt att skapa referensvärden. Denna fråga bör kunna lösas av vattenmyndigheterna, men vilka principiella förutsättningar finns?

Kapitel 3 Analys av mänsklig påverkan på vattnet

Enligt Vattendirektivet ska information om all mänsklig påverkan samlas in och användas som underlag i arbetet. Det gäller punktutsläpp såväl som diffusa utsläpp, vattenuttag och alla övriga aktiviteter som kan påverka en vattenförekomst. Av rapporten framgår att arbetet hittills helt fokuserat på punktkällor trots att diffusa källor står för merparten av utsläppen av en del ämnen.

3.1.4 Nationellt tillvägagångssätt för bedömning av ytvatten

Bedömningen görs inte på vattenförekomstnivå. Att göra den på nivån rapporteringsområden verkar kunna fungera för sötvatten, även om det ger preliminära resultat. För kustvatten är dock metodiken mer tveksam. Ger SVAR verkligen rätt indelningsgrund för påverkan?

Att basera belastningsbedömning på effekter kan vara diskutabelt. Kan man verkligen säga, att om inte effekter kan konstateras så är belastningen obetydlig? Det kräver i så fall att man har en fastställd extrapolering. Hur förfar man med metallerna? Är förhöjd halt en effekt vid tillståndsbedömningen?

I denna preliminära rapport är begrepps användningen diffus. Belastning, halter, effekter, påverkansfaktorer, effekter av påverkan, påverkan, tillstånd, status, tema är begrepp som används på ett otydligt sätt. Är t ex påverkan detsamma som belastning, vilket sägs i tabell y, sid 32? Det kan rekommenderas att en uppstramning av begreppshandlingen görs.

Effekterna av påverkan indelas i teman:

1. Biologiskt tillstånd
2. Försurning
3. Övergödning
4. Metaller
5. Miljöfarliga ämnen
6. Fysisk påverkan

Detta bidrar till den oklara begreppshandlingen. En mer logisk indelning, baserad på effekter, vore att föredra t ex:

1. Försurning
2. Övergödning
3. Förhöjda metallhalter och metallförgiftning
4. Förekomst av miljöfarliga ämnen och toxiska effekter
5. Förändring av fysisk miljö
6. Förändrade växt- och djursamhällen (det är ju det man mäter och bedömer, inte biologiskt tillstånd i vidare mening, t ex biomarkörer, fortplantning etc.)

Naturvårdsverkets kommentar till riskbedömningen: *Det bör noteras att flera osäkerhetsfaktorer råder, att klassningen enligt bedömningsgrunder INTE är detsamma som klassningen av ekologisk status enligt direktivet, att miljömålen inte är satta och att resultatet därför ska betraktas som preliminärt* är mycket viktig och måste vara vägledande för det fortsatta arbetet. Resultaten i denna rapportering måste ses som ett underlag för det fortsatta mer detaljerade arbetet.

3.2 Grundläggande ekonomisk analys

I föreliggande rapport omfattar den ekonomiska analysen endast punktkällor. De diffusa utsläppen, som står för huvuddelen av utsläppen av vissa ämnen diskuteras endast i en box på sid 34. En sammanställning över total belastning vore mera relevant mot bakgrund av att direktivet ska ha ett helhetsperspektiv. En sådan sammanställning bör också vara underlaget för den ekonomiska analysen inklusive de miljöekonomiska profilerna..

I boxen om diffus antropogen påverkan påstås att hyggen står för en femtedel av nettotillförseln av kväve i Bottenhavets och Bottenvikens vattendistrikt. Denna siffra förefaller orimligt stor. Vad omfattas i den totala belastningen?

Miljöekonomiska profiler presenteras för varje vattendistrikt. Vattenuttagen redovisas som en post och summeras i en totalsiffra. Är det inte betydelsen och effekten av vattenuttaget som är det väsentliga? Uttagen bör sättas i relation till tillgången för att uppgifter på vattenanvändningen ska vara relevant. Vidare bör vattenuttagen redovisas specificerat på något sätt, t ex renat, orenat, sött, salt etc.

Det finns flera sätt att redovisa en sektor i ekonomiska termer. I rapporten har man valt förädlingsvärde och sysselsättning. Förädlingsvärde som ekonomisk variabel visar inte den stora betydelsen som massa- och pappersindustrin har för Sverige ur nationalekonomisk synvinkel. De miljöekonomiska profilerna och diagrammen över de vattenintensiva branscherna, skulle kunna kompletteras med uppgifter på exportvärde. Se bilagd PM från Skogsindustrierna.

Såsom påpekas bör resultaten tolkas med stor försiktighet. Prognoser om ekonomisk utveckling, ny miljöteknik och utsläpp bör diskuteras närmare med olika branscher innan detta kan utgöra underlag för prispolitik och kostnadstäckningsberäkningar. Detta måste tydligt framgå i rapporten. Hur de miljöekonomiska profilerna ska vidarebearbetas, dvs vilken metodik som ska användas beskrivs inte i rapporten. Vi förutsätter att vi får möjlighet att ge synpunkter på eventuellt tillkommande text om detta.

3.3 Fastställande av påverkan och riskbedömning

I detta avsnitt finns fortfarande betydande luckor som försvårar bedömningen. För övergödning, metaller och organiska miljöfarliga ämnen saknas större delen av texten. Dessa avsnitt bör kunna kommenteras när de finns i slutlig form, inte minst som en vägledning för vattenmyndigheternas fortsatta arbete.

3.3.2 Biologiskt tillstånd

Biologiskt tillstånd – borde inte rubriken vara *Påverkan på biologiskt tillstånd?*

Det är tveksamt om fyra faktorer – borde vara kvalitetsfaktorer enligt direktivets terminologi – är tillräckliga för att ge en acceptabel bild. Det bör tydligt motiveras varför dessa faktorer valts. Är uttrycket ”effekt” korrekt? Är det inte avvikelser, som kan indikera risk för effekter, som avses? I vetenskapliga sammanhang rekommenderas försiktighet med att tolka avvikelser som effekter, om inte kausalsambanden är klara och slumpen kan uteslutas. Osäkerheterna är avsevärda, vilket också påpekas i texten. Analyserna skall ju utmynna i en riskbedömning, om vattenförekomsten riskerar att inte uppnå god status.

Klassningen av tillståndet görs mot preliminära bedömningsgrunder. Det är då viktigt, att inte utfallet blir alltför negativt beroende på osäkerheter i dessa.

Det framställs som svårt att avgöra hur klassning för riskbedömning skall göras, men trots det har man gjort detta.

3.3.5 Metaller

För metaller används halter i vatten som primärt underlag. De data som finns över halter i organismer skall också användas vid tillståndsanalysen, men tycks få en mer underordnad roll. Särskilt för kustvattnen kan halter i vatten bara undantagsvis, särskilt för mer bekymmersamma giftiga metaller, direkt kopplas till halter i fisk och slutligen till risk för effekter på fisken eller fiskätande djur. Halter i fisk och andra organismer mäts i det nationella marina övervakningsprogrammet och även regionalt. Dessa data bör komma till användning i denna rapport.

3.3.6 Organiska miljöfarliga ämnen

Det konstateras i rapporten, att det *Generellt gäller att vi idag har förhållandevis dåligt underlag för att uttala oss om långsiktiga effekter av miljöfarliga ämnen i vattenmiljön. Speciellt vad gäller den samverkande effekten av fler ämnen vid lång exponeringstid med förhållandevis låga koncentrationer. För en säkrare bedömning behövs mer grundläggande forskning för delvis nya effekter relaterade parametrar och utveckling av stabila och billiga analysmetoder med tillräckligt bra detektionsgränser.* (sid 81). Här tycks det finnas okunskap om situationen i Sverige när det gäller åtminstone övervakningen i haven. Sedan mer än 15 år pågår en årlig övervakning av som man säger *delvis nya effekter relaterade parametrar* i det som kallas ”Integrerad fiskövervakning”. I Sverige har också sedan länge pågått utveckling av bättre analysmetoder, där t ex Umeå Universitet varit mycket framstående.

Genomgången av data över halter i fisk bör inte baseras enbart på IVLs summariska rapportering. Naturhistoriska riksmuseet ger i årsrapporter en mycket täckande och för detta ändamål väl användbar information som i första hand borde utgöra basmaterial.

När det gäller osäkerheten i bedömningen bör man betona, att halter i vatten särskilt för de organiska ämnena inte kan vara ett gott underlag för riskanalysen. Naturvårdsverket har i tidigare rapporter, t ex *Delrapport 2 Dnr 529-6952-01 Rt.*, under avsnittet *Toxiska ämnen – prioriterade förorenande ämnen* tydligt deklarerat att dessa ej skall mätas i vatten. Naturvårdsverket anser, att det är bättre att mäta i biota eller sediment. Det kan åter betonas, att övervakning av biologiska effekter sker i kustmonitoring. Frågan inställer sig, varför bedömningarna ska baseras på data över halter i vatten utan att beakta effektprogrammen och deras resultat? För skogsindustrin är det en viktig fråga, då man traditionellt och med gott resultat baserat recipientbedömningar avseende toxiska ämnen på halter i sediment och organismer samt mätningar av effekter på organismer på olika nivåer från biokemi/fysiologi till individ och population.

5 Fortsatt arbete

5.1 Utformning av miljöövervakning

Eventuellt ska preliminära rekommendationer lämnas för utformning av den kontrollerande övervakningen. Skogsindustrin har i tidigare remissvar angående övervakning (*Delrapport 2 Dnr 529-6952-01 Rt*) påpekat vikten av att man, som i många fall direkt berörd intressent, får delta i utvecklingen av den kontrollerande övervakningen eller åtminstone få yttra sig. Preliminära rekommendationer bör verkligen vara så preliminära att de inte blir bindande för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Tiden är knapp för färdigställande av rapporten, men vi hoppas trots det, att möjlighet ges att kommentera tillkommande texter.

Stockholm den 25 februari 2005

SKOGSINDUSTRIERNA

Ingrid Haglind

Den svenska skogsindustrin

Sverige är globalt en skogsindustriell ”stormakt”

Den svenska skogsindustrin är en stormakt på världsmarknaden. Med sin export av 9,5 miljoner ton papper, 3,5 miljoner ton massa och 11 miljoner m³ sågade trävaror är industrin den fjärde största exportören av massa och papper i världen och nummer två för sågade trävaror.

Sveriges massa- och pappersindustri är Europas tredje största, efter Tyskland och Finland. Den täcker drygt en tiondel av EU-ländernas pappersbehov. Den spelar en avgörande roll i Europas fiberförsörjning genom sin övervägande färskfiberbaserade produktion vilken levereras till konsumenter på kontinenten och i Storbritannien och där bildar den nödvändiga basen för en mera returfiberbaserad pappersindustri. Även den svenska massaexporten är avgörande för papperstillverkningen i länder som Tyskland, Storbritannien och Frankrike. Leveranser från sågverken täcker ca 14 procent av förbrukningen av sågade trävaror i EU-länderna.

Skogsnäringen ett starkt ”kluster” i Sverige

Skogsnäringen – skogsbruket och skogsindustrin -- har identifierats som ett starkt kluster i Sverige. Samarbete sker med leverantörer inom verkstadsindustrin, kemiindustrin, transportsektorn, IT-industrin, byggsektorn m fl. Forsknings- och utbildningsväsendet är viktiga parter i klustret. Genom samarbetet genereras sysselsättning och utveckling av kunskap och kompetens i hela klustret. Skogsklustret svarar för 20 – 25 procent av industrins förädlingsvärde, produktionsvärde, sysselsättning och exportvärde och för över 30 procent av investeringarna.

Skogsnäringen i siffror

Skogsnäringen

- Sysselsätter direkt närmare 100 000
- Omsätter 210 miljarder kronor
- Exporterar för 110 miljarder kronor, 15 % av Sveriges varuexport
- Bidrar med ca 3,5 % till Sveriges BNP

Till skogsindustri räknas här massa- och pappersindustrin, sågverksindustrin, träskiveindustrin, tillverkning av förpackningar av trä, papper och papp samt snickeriindustrin. Den enskilt största sektorn är pappersindustrin.

Branschföreningen Skogsindustrierna

Skogsindustrierna företräder massa-, pappers- och sågverksindustrin i Sverige. Medlemmar är ett 60-tal tillverkare av massa och papper i 27 företag/koncerner och ca 165 sågverk i 100-talet företag/koncerner.

12 januari 2004